РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ (МАГІСТРАТУРА) СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ХІМІЯ)» В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернігів
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра хімії, технологій та фармації

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ (МАГІСТРАТУРА) СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ХІМІЯ)» В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Чернігів – 2023

УДК 378.147.091.33-027.22:37]:54
Р 31

Рецензенти:
О.Б. Мехед, доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри біології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка;

В.О. Янченко, кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри хімії, технологій та фармації Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, вчитель хімії Чернігівського обласного наукового ліцею Чернігівської обласної ради.

Р 31 **Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії здобувачами вищої освіти (магістратура) спеціальності «Середня освіта (Хімія)» в умовах педагогічної практики**: методичні рекомендації / Авт.-укладач ***Самойленко П. В.*** Чернігів: НУЧК, 2023. 44 с.

УДК 378.147.091.33-027.22:37]:54

Методичні рекомендації включають мету, основні завдання, зміст, організацію, методичні поради щодо проходження педагогічної практики студентами освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». З'ясовано типи і види компетентностей, яких мають набути випускники магістратури, із зазначенням змісту уміння, як основного їх компоненту. Особливістю педагогічної практики є розробка і забезпечення реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів-практикантів. Запропоновані комплексні завдання є засобом реалізації професійних компетентностей, які складені на весь період педагогічної практики (другий та третій семестри) з правом вільного вибору завдань студентами-практикантами по семестрах. Методичні рекомендації призначені для студентів природничо-математичного факультету спеціальності 014 «Середня освіта (Хімія)», групових керівників педагогічної практики, учителів закладів загальної середньої освіти.

Рекомендовано до друку вченою радою
природничо-математичного факультету
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Протокол № 10 від 26 квітня 2023 року)

© Самойленко П.В., 2023

ЗМІСТ

Вступ _____ 4

Мета та завдання виробничої (педагогічної) практики _____ 5

Індивідуально-освітні траєкторії здобувачів вищої освіти
та засоби їх реалізації під час педагогічної практики _____ 8

Зміст виробничої (педагогічної) практики _____ 18

Конкретизація змісту педагогічної практики
в індивідуальному плані студента _____ 21

Індивідуальні комплексні завдання _____ 22

Етапи педагогічної практики _____ 26

Вимоги до звіту про практику _____ 29

Підбиття підсумків практики _____ 30

Методичне забезпечення _____ 33

Рекомендована література _____ 34

Додаток 1. Допуск до педагогічної практики в ЗЗСО _____ 37

Додаток 2. Зразки оформлення звітної документації _____ 39

Додаток 3. Схема самоаналізу уроку _____ 40

Додаток 4. Графік проходження педпрактики _____ 41

ВСТУП

Сучасна освітня практика вищої школи має обмежені можливості для пошуку і вияву суб'єктами освітнього процесу власної індивідуальності. Алгоритмізований режим функціонування освітніх інститутів передбачає виконання однакових правил, вказівок, інструкцій. На даному етапі реалізація індивідуальних освітніх траєкторій (ІОТ) ототожнюється з правом студента вибирати освітні компоненти в обсязі не менше 25 % від загального обсягу кредитів ECTS, але цього недостатньо для забезпечення умов його повноцінного професійного саморозвитку.

Сучасний стан професійної освіти зумовлений тенденціями, що визначають необхідність професійного розвитку особистості з урахуванням її особистісного потенціалу, формування уміння діяти в умовах невизначеності, багатофакторності, мінливості умов.

Особливо актуальним в наш час є реалізація індивідуальних освітніх траєкторій студента під час педагогічної практики, оскільки саме під час практики його суб'єктний досвід збагачується умінням вирішувати реальні проблеми шкільної практики.

Індивідуальна освітня траєкторія майбутнього вчителя – це унікальний шлях особистісного й професійного розвитку і саморозвитку, що передбачає вибір студентом змісту, методів, форм, засобів і темпу досягнення самостійно визначених цілей за педагогічної підтримки педагога-наставника.

Проєктування ІОТ відбувається згідно з професійним стандартом за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» та проєктом стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Хімія).

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Виробнича (педагогічна) практика є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки здобувачів другого ступеня вищої освіти.

Здобувачі другого ступеня вищої освіти зобов'язані проходити виробничу (педагогічну) практику за строками, визначеними у наказі по університету. Зміна терміну проходження практики з поважних обставин або продовження терміну практики проводиться за рішенням кафедри, погодженим з керівництвом факультету, яке затверджується розпорядженням проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи університету.

Педагогічну практику можна розглядати як важливу форму поєднання теоретичної підготовки майбутніх педагогів із практичною діяльністю вчителів у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО). Практика носить комплексний характер і виступає безпосередньою зв'язковою ланкою між теоретичним засвоєнням знань студентів з фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін та їх самостійною роботою у закладах загальної середньої освіти, максимально наближує здобувачів вищої освіти до професійної діяльності.

Виробнича (педагогічна) практика у ЗЗСО проводиться з відривом від навчальних занять протягом 1 – 2 курсів навчання. В освітній програмі на практику відведено 18 кредитів.

Педагогічна практика загалом триває 12 тижнів, розподілених на 2 сесії по одній в наступних навчальних семестрах:

2 семестр – 6 тижнів (9 кредитів ECTS);
3 семестр – 6 тижнів (9 кредитів ECTS);

Рекомендується проходження практики студентом у 2 і 3 семестрах у 10 і 11 класах ЗЗСО.

Особливістю педагогічної практики є забезпечення поетапного формування професійних умінь як основних компонентів компетентностей у 2 та 3 семестрах.

Мета – підготовка студента-практиканта до цілісного виконання функцій вчителя-предметника і класного керівника, до проведення навчально-виховної роботи з учнями в старшій школі (в класах з різними профілями навчання), розробка і забезпечення реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів-практикантів.

Завдання

Основними завданнями виробничої (педагогічної) практики є:

– ознайомлення студентів з запровадженням в старшій школі профільного навчання та особливостями вивчення хімії в 10-11 класах в залежності від напряму, профілю навчання та рівня змісту освіти;

– проєктування освітнього процесу з хімії та аналіз результатів навчальних досягнень учнів старшої школи;

– застосування сучасних технологій навчання хімії, враховуючи навчально-пізнавальні можливості учнів;

– ознайомлення з системою навчально-виховної роботи в старшій школі та основними ланками керування освітнім процесом;

– вивчення системи навчальної та позакласної роботи з хімії і біології в старшій школі;

– здійснення навчання учнів в залежності від профілю вивчення предмету та рівнів змісту освіти;

– аналіз виховного процесу на основі теоретичних знань з педагогіки та психології;

– складання психолого-педагогічної характеристики учнів класу з метою обґрунтування тематичного плану та технології проведення уроків та виховних заходів;

– проведення навчальної та позакласної роботи з хімії, біології, основ здоров'я (уроки різних типів, факультативні заняття, предметні гуртки тощо) та їх психолого-педагогічний аналіз (самоаналіз, аналіз відвіданих уроків учителями, студентами);

У результаті проходження виробничої (педагогічної) практики здобувач ІІ рівня вищої освіти повинен ***знати:***

– нормативні документи, що стосуються організації освітнього процесу в ЗЗСО, профільного навчання, програм з хімії для профільного навчання учнів ЗЗСО та спеціалізованої освіти;

– критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з хімії;

– теоретичні основи методики навчання хімії: систему методів навчання і контролю; систему засобів навчання і їх дидактичні можливості; організаційні форми навчання хімії;

– сутність та зміст сучасних технологій навчання хімії;

вміти:

– вивчати особливості засвоєння учнями навчальної інформації для діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу;

– аналізувати зміст і структуру навчальних програм та підручників з хімії для старшої школи з метою реалізації відповідних цілей навчання;

– проєктувати освітній процес з хімії, складати тематичні плани та структурні плани уроків;

– здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до учнів з різним рівнем розвитку розумових дій та мисленнєвих операцій під час спеціально організованої та самостійної роботи на уроці;

– здійснювати проблемне навчання на основі усвідомлення його дидактичних засад, поєднувати його з іншими типами навчання;

– організовувати проєктну діяльність учнів, що створює умови для розвитку пізнавальної самостійності;

– формувати в учнів експериментальні вміння і навички;

– навчати учнів розв'язувати розрахункові та якісні задачі;

– ґрунтуючись на поелементному аналізі знань та вмінь школярів при проведенні контрольних робіт, виявляти типові помилки школярів, здійснювати корекцію тематичних планів, планів уроків та усувати типові помилки школярів з хімії.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСВІТНІ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЗАСОБИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Особливістю педагогічної практики у магістратурі є розробка і забезпечення реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів-практикантів.

Індивідуальну освітню траєкторію (ІОТ) майбутнього вчителя під час педагогічної практики можна визначити як унікальний шлях особистісного й професійного розвитку і саморозвитку, що передбачає вибір студентом змісту, методів, форм, засобів і темпу досягнення самостійно визначених цілей за педагогічної підтримки педагога-наставника; збагачення суб'єктного досвіду студента шляхом «занурення» у шкільне освітнє середовище під час педагогічної практики; організацію рефлексивних процесів самодетермінації особистості; прояв суб'єктної готовності до прийняття нового типу діяльності в освітньому просторі.

Для реалізації ІОТ розробляються відповідно індивідуальна освітня програма (ІОП) та індивідуальний освітній маршрут (ІОМ).

Індивідуальна освітня програма – це конкретизована ІОТ із зазначенням цілей, завдань, характеристики вихідного рівня готовності студента до виконання завдань педагогічної практики, форм і методів реалізації завдань, бази педагогічної практики.

Індивідуальний освітній маршрут втілює не тільки послідовність виконання завдань педагогічної практики, але й термінів їх виконання, що визначає індивідуальний темп набуття професійно-педагогічних компетентностей. Індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна освітня програма і індивідуальний освітній маршрут створюються у ході індивідуальних консультацій, колективного обговорення і можуть розглядатися як комплексна програма професійного саморозвитку студента.

При складанні та реалізації ІОТ здобувачу вищої освіти під час педагогічної практики необхідно враховувати наступні етапи:

1) Прогностичний (постановка цілей, планування життєвого і кар'єрного шляху; допомога викладача у моделюванні «ідеальної» ІОТ, що максимально враховує особистісний потенціал студента, його наміри, прагнення з одного боку і вимоги навчальних програм з іншого);

2) Діагностувальний (психолого-педагогічна діагностика індивідуальних особливостей студента і, як результат, створення профілю або портрету особистості із обов'язковим проведенням індивідуального консультування, у ході якого поглиблюються уявлення студента про свої можливості та прагнення);

3) Проєктувальний (побудова викладачем можливої ІОТ і створення студентом індивідуальної освітньої програми за педагогічної підтримки викладача);

4) Мобілізаційний (здійснення «пробної» (короткочасної) ІОТ при проведенні одного уроку під час допуску до педагогічної практики; актуалізація стимулів, що визначають бачення студентом перспективи, розвиток потреби в отриманні і передачі знань; розвиток стійкого інтересу до майбутньої професійної діяльності тощо);

5) Процесуально-діяльнісний (послідовна реалізація ІОТ під час всіх етапів практики за умови забезпечення педагогічного супроводу з боку керівника і методиста практики);

6) Оцінювально-рефлексивний (презентація результатів реалізації ІОТ з колективним обговоренням під час захисту педагогічної практики задля усвідомлення власних досягнень, ступеня досягнення поставлених цілей, усвідомлення особистісних змін та можливих причин помилок);

7) Коригувальний (зміна ставлення студента до реалізації окремих ланок ІОТ, перебудова ставлення до майбутньої професійної діяльності).

Цільовим орієнтиром проєктування індивідуальної освітньої траєкторії виступає прогнозна матриця компетенцій спеціаліста згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Середня освіта (Хімія)». Проєктування траєкторій відбувається з урахуванням професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

У контексті освітньо-професійного середовища педагогічної практики індивідуальна освітня траєкторія може розглядатися як цілеспрямована програма, що забезпечує студенту-практиканту позицію суб'єкта вибору, розробки, реалізації індивідуального маршруту за підтримки викладача-керівника педагогічної практики. Роль освітньо-професійного середовища педагогічної практики ми вбачаємо у можливості реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів через створення спеціальних психолого-педагогічних умов і впливів та відповідного комплексу завдань.

Розкриваючи структуру освітньо-професійного середовища педагогічної практики, слід звернути особливу увагу на характер відносин між суб'єктами освітнього процесу. Характеризуючи особливості педагогічної практики в магістратурі, можна відзначити таке: у II семестрі в системі відносин, що є пріоритетними, є відносини «студент-практикант – вчитель», «студент-практикант – викладач», а в III семестрі центральними стають відносини «студент-практикант – учні». Так, у II семестрі студент, як суб'єкт освітнього процесу, проєктує індивідуальну освітню траєкторію за умови педагогічного супроводу викладача та вчителя. Проєктування індивідуальної освітньої траєкторії передбачає, насамперед, самодіагностику власних інтересів, схильностей, здібностей, професійних намірів. На цьому етапі усвідомлення власної життєвої та професійної перспективи є вирішальним для побудови індивідуальної освітньої програми. Орієнтиром стають не тільки власні прагнення та вподобання студента, але й вимоги професійного стандарту у частині тих компетентностей, які мають бути сформовані під час педагогічної практики. Особливу увагу слід приділяти організації рефлексивних процесів самодетермінації особистості, формуванню суб'єктної готовності до прийняття нового типу діяльності в освітньому просторі.

Важливою особливістю педагогічної практики у магістратурі є також проєктування та реалізація індивідуальної освітньої траєкторії учня. У III семестрі студент здійснює психолого-педагогічне дослідження особистості учня та узгоджує в процесі обговорення з ним можливі варіанти організації освітнього процесу згідно з індивідуальною освітньою траєкторією.

Таким чином, специфічною особливістю запропонованої моделі педагогічної практики є забезпечення поетапного формування проєктувальної компетентності: спочатку у II семестрі – при побудові власної індивідуальної освітньої траєкторії студента-практиканта, а у III семестрі – при проєктуванні індивідуальної освітньої траєкторії учня, коли вже студент має змогу застосувати набуті знання і уміння щодо діяльності проєктування у ході організації діалогової взаємодії з учнем. Розвиток зазначеної компетентності під час педагогічної практики формує готовність студента-практиканта до розв'язання актуальних завдань сучасної школи, що пришвидшує процес адаптації на наступних етапах професійного становлення.

Педагогічна практика у магістратурі у зазначеній моделі передбачає виконання завдань студентами, складених з урахуванням компетентнісного підходу на весь період педагогічної практики (II та III семестри) з правом вільного вибору завдань студентами-практикантами по семестрах при проєктуванні індивідуальних освітніх траєкторій.

Основні типи і види компетенцій, яких мають набути випускники магістратури, із зазначенням змісту уміння, як основного їх компоненту, відображені у таблиці 1. Цей перелік доповнено професійними компетентностями, що входять до трудових функцій згідно з професійним стандартом за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти».

Розвиток зазначених у таблиці 1 компетентностей продовжується у III семестрі шляхом поглиблення відповідних професійних умінь, що відображені у таблиці 2.

Таблиця 1

**Професійно-педагогічні компетенції,
формування яких відбувається під час виробничої
(педагогічної) практики у II семестрі**

Тип компетенції	Вид компетенції	Зміст уміння, як основний компонент компетентності
01. Гностична	Вивчення особливостей засвоєння учнями нової навчальної інформації.	Використовуючи знання про закономірності засвоєння навчального матеріалу, психологічні методи дослідження, вивчати особливості засвоєння учнями навчальної інформації для діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу.
	Вивчення особливостей процесу та результату власної діяльності, її переваг і недоліків.	Ґрунтуючись на результатах самодіагностики професійно-педагогічних компетентностей, побудувати програму професійного саморозвитку.
02. Проєктувальна	Побудова індивідуальної траєкторії учнів.	Ураховуючи індивідуально-психологічні особливості учнів (мотиваційної, пізнавальної та предметно-практичної сфер), проєктувати індивідуальну освітню програму учня.
	Складання структурного плану уроку.	Виходячи із структури уроку, з метою обґрунтування запропонованого проєкту, складати структурний план уроку.
03. Конструктивна	Структурування навчального матеріалу.	Ґрунтуючись на знаннях про способи конструювання предметного змісту (метод графів, «сходження від абстрактного до конкретного», «укрупнення дидактичних одиниць»), структурувати навчальний матеріал.
	Конструювання змісту завдань контрольної чи самостійної роботи відповідно до поставлених цілей вивчення теми.	На основі визначених цілей вивчення теми складати завдання контрольної (самостійної) роботи.

Тип компетенції	Вид компетенції	Зміст уміння, як основний компонент компетентності
	Розробка індивідуальної освітньої програми учня.	Використовуючи знання про закономірності навчального процесу, структуру учіннєвої діяльності та індивідуально-психологічні особливості учня, побудувати його індивідуальну освітню програму.
04. Організаційна	Організація освітнього процесу.	Організовувати роботу учнів під час занять, проводити діагностику ефективності освітнього процесу, коригувати методику проведення занять.
	Організація проєктно-дослідницької діяльності учнів.	Використовуючи знання про сутність, структуру проєктної діяльності, реалізувати розроблений проєкт учнівського дослідження у межах навчального предмету.
	Використання виховного потенціалу навчальних предметів.	Забезпечувати виховну спрямованість навчального процесу, володіти методикою реалізації виховного потенціалу навчального предмету (національне, громадянське, морально-духовне, естетичне, екологічне, правове, економічне, фізичне виховання), уміти організовувати на змісті предметів систему позакласних (позааудиторних) заходів, залучати до них всіх учнів класу.
	Організація та контроль власної поведінки студента-практиканта.	З урахуванням мети спільної діяльності та її структури, за допомогою певних методик та технологій вміти організовувати і контролювати особисту поведінку та відносини з іншими учасниками взаємодії.
05. Комунікативні	Організація комунікативної діяльності вчителя.	Визначати домінуючий стиль педагогічного спілкування, добирати моделі комунікативної взаємодії на уроці залежно від поставленої мети.

Тип компетенції	Вид компетенції	Зміст уміння, як основний компонент компетентності
06. Дискурсивна компетентність	Організація дискурсивно-проєктувальної діяльності.	Проєктувати та здійснювати педагогічний дискурс під час уроку.
07. Прогностична	Прогнозування результатів освітнього процесу.	Прогнозувати результати навчальної діяльності учнів в межах теми шляхом конструювання змісту завдань контрольної роботи відповідно до цілей, очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
08. Оцінювально-аналітичний	Оцінювання результатів навчання учнів.	На основі поелементного аналізу знань і умінь здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів та встановлювати причини типових помилок.
09. Рефлексивна	Здійснення аналізу (самоаналізу) уроку.	Використовуючи знання з дидактики, вікової психології, педагогічної майстерності та фахової методики, уміти здійснювати аналіз та самоаналіз уроку на основі усвідомлення мети, завдань, обраних форм, методів, прийомів навчання, змісту навчального матеріалу.
	Здійснення контролю та оцінювання власної педагогічної діяльності.	Ґрунтуючись на результатах дослідження професійно-педагогічних компетентностей та навчальних досягнень учнів, здійснювати контроль перебігу та оцінювання власної педагогічної діяльності.

Таблиця 2

**Професійно-педагогічні компетенції,
формування яких відбувається під час педагогічної
(виробничої) практики у ІІІ семестрі**

Тип компетенції	Вид компетенції	Зміст уміння, як основний компонент компетентності
01. Гностична	Виявлення пізнавальних стилів учнів (синтетичний, аналітичний, імпульсивний, рефлексивний, візуальний, аудіальний, кінестетичний).	Досліджувати способи роботи школярів з навчальним матеріалом задля побудування індивідуальної освітньої траєкторії учнів.
	Вивчення особливостей процесу та результату власної діяльності, її переваг і недоліків.	Реалізувати програму професійного саморозвитку в межах педагогічної практики, оцінити ступінь досягнення поставлених цілей, причини невдач та перспективи творчого саморозвитку в майбутній професійній діяльності.
02. Проєктувальна	Побудова індивідуальної освітньої траєкторії учня.	Розробити індивідуальні освітні маршрути учня та реалізувати їх під час предметного навчання.
	Складання структурного плану уроку.	Спроєктувати варіанти реалізації індивідуальних освітніх маршрутів у межах уроку.
03. Конструктивна	Структурування навчального матеріалу.	Проілюструвати на прикладі теми (розділу) здатність до конструювання навчального матеріалу та апробації запропонованого варіанту.

Тип компетенції	Вид компетенції	Зміст уміння, як основний компонент компетентності
	Конструювання змісту завдань контрольної чи самостійної роботи відповідно до компетентностей, що формуються в учнів.	Складати завдання для визначення рівня сформованості предметних компетентностей учнів на основі заданих критеріїв конструювання предметного змісту.
	Розробка індивідуальної освітньої програми учня.	Розробити індивідуальні освітні маршрути учнів та реалізувати один із запропонованих варіантів.
04. Організаційна	Організація освітнього процесу.	На основі проєкту уроку здійснювати освітній процес, вносити корективи в освітній процес стосовно добору оптимальних способів організації пізнавальної діяльності учнів у межах уроку та теми.
	Організація проєктно-дослідницької діяльності учнів.	Реалізувати психодіагностичний підхід при диференціації навчання (за вибором): а) на основі діагностики рівня навчальних досягнень; б) на основі діагностики рівня розумового розвитку; в) на основі діагностики рівня пізнавальної самостійності.
	Використання виховного потенціалу навчальних предметів.	Розробити та апробувати програму реалізації виховних цілей в межах теми.
	Організація та контроль власної поведінки студента-практиканта.	Уміння здійснювати рефлексивну самоорганізацію педагогічної діяльності.

Тип компетенції	**Вид компетенції**	**Зміст уміння, як основний компонент компетентності**
05. Комунікативна	Організація комунікативної діяльності вчителя.	Уміти аналізувати і зіставляти зміст, спосіб, ритм, характер власного спілкування з особливостями сприймання й реагування співрозмовників.
06. Дискурсивна компетентність	Організація дискурсивно-проєктувальної діяльності.	Усвідомлення шляхів саморозвитку майбутнього вчителя через використання інтерактивних властивостей наративів.
07. Прогностична	Прогнозування результатів освітнього процесу.	Прогнозування результатів навчальної діяльності учнів з урахуванням їх індивідуально-психологічних особливостей.
08. Оцінювально-аналітична	Оцінювання результатів навчання учнів.	Здійснювати оцінювання результатів навчальної діяльності «від індивідуальних досягнень» у ході реалізації індивідуального освітнього маршруту учня у межах предмету.
09. Рефлексивна	Здійснення аналізу (самоаналізу) уроку.	Здійснювати самоаналіз проведеного уроку задля побудови перспективного плану професійного саморозвитку особистості майбутнього вчителя.
	Здійснення самоконтролю та самооцінювання педагогічної діяльності.	Визначити особисту життєву і професійну перспективу на основі усвідомлення індивідуальних професійних потреб.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

Зміст виробничої (педагогічної) практики майбутнього вчителя хімії і біології та основ здоров'я включає 4 блоки: спостереження за освітнім процесом в старшій школі, навчання хімії в старшій школі, навчання біології в старшій школі, виховну робота в старшій школі. Традиційно виділяють дві складові: зміст діяльності студента та вимоги до рівня професійної підготовки студента (Таблиця 3).

Таблиця 3

Зміст виробничої (педагогічної) практики

Зміст діяльності студента	**Вимоги до рівня професійної підготовки студента**
Спостереження за освітнім процесом в старшій школі	
Вивчення шкільної документації. Складання психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу. Дослідження сформованості інтересу учнів до предмету. Розробка програми розвитку конкретного учня. Психолого-педагогічний аналіз виховного заходу. Психологічне обґрунтування технології проведення різних типів уроку.	Складає план та проводить: – ознайомлення із навчальним закладом; – бесіди з адміністрацією школи, вчителем хімії, класним керівником, учнями. Виділяє значущі характеристики: – навчального закладу; – системи роботи вчителя. Аналізує зібрані відомості та на їх основі складає індивідуальний план роботи. Вивчає особливості засвоєння учнями нової навчальної інформації для діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу. Виявляє пізнавальні стилі учнів (синтетичний, аналітичний, імпульсивний, рефлексивний, візуальний, аудіальний, кінестетичний) для з'ясування способів роботи школярів з навчальним матеріалом.

Зміст діяльності студента	**Вимоги до рівня професійної підготовки студента**
	Ураховує індивідуально-психологічні особливості учнів (мотиваційної, пізнавальної та емоційно-вольової сфер) для проектування індивідуальної освітньої програми учня. Здійснює психолого-педагогічний аналіз уроку, проведеного вчителем та студентом-практикантом. Здійснює критичний аналіз та оцінює педагогічний досвід вчителів. Визначає домінуючий стиль педагогічного спілкування, добирає моделі комунікативної взаємодії на уроці залежно від поставленої мети.
Навчання хімії в старшій школі	
Складання тематичного плану. Розробка розгорнутих конспектів уроків та позакласних занять з хімії. Проведення уроків з хімії (не менше 12) та позакласних заходів. Ознайомлення з організацією роботи в кабінеті хімії. Виготовлення засобів навчання (презентації, дидактичні матеріали, наочні посібники). Аналіз навчальної діяльності учнів за результатами контрольної роботи.	Встановлює внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки навчальної теми. Визначає цілі уроку та очікувані результати. Обирає методично доцільні форми, методи та засоби навчання. Використовує інтерактивні та комп'ютерні технології навчання. Розробляє та виготовляє дидактичні матеріали, наочні посібники. Володіє технікою діагностики та оцінювання учнівських досягнень. Складає конспекти та структурні плани уроків різних типів. Здійснює самоаналіз проведених уроків та своєї педагогічної діяльності.
Навчання біології в старшій школі	
Розробка розгорнутих планів-конспектів уроків. Проведення уроків і їх аналіз. Проведення тематичного оцінювання навчальних досягнень з теми, аналіз його результатів. Оформлення документації з педпрактики.	Встановлює внутрішньопредметні зв'язки навчальної теми. Визначає мету уроку та очікувані результати. Обирає методично доцільні форми, методи та засоби навчання. Використовує інтерактивні та комп'ютерні технології навчання. Розробляє та виготовляє презентації, дидактичні матеріали, наочні посібники.

Зміст діяльності студента	**Вимоги до рівня професійної підготовки студента**
Розробка проектів та проведення заходів на основі цього методу.	Володіє технікою діагностики та оцінювання учнівських досягнень. Складає конспекти уроків різних типів. Аналізує уроки вчителя, інших студентів. Здійснює самоаналіз проведених уроків та своєї педагогічної діяльності.
Виховна робота в старшій школі	
Ознайомлення з планом виховної роботи класного керівника та внесення своїх пропозицій щодо виховних заходів на період педагогічної практики. Визначення стану дисциплінованості та громадської активності учнів у закріпленому класі; вивчення ціннісних орієнтацій учнів, їх інтересів. Написання конспекту виховного заходу, затвердження його класним керівником. Проведення не менше одного виховного заходу на тиждень з наступним його колективним обговоренням. Участь у класних батьківських зборах та проведення індивідуальних бесід з батьками учнів.	Визначає мету та складає план індивідуальної роботи з: – невстигаючими учнями; – обдарованими учнями. Складає конспекти виховних заходів згідно з планом роботи класного керівника. Залучає учнів до участі у підготовці та проведенні позакласних заходів з хімії. Формує в учнів інтерес до хімії. Виявляє проблеми у міжособистісних стосунках у класі та допомагає у їх вирішенні. Розробляє позаурочні виховні заходи. Налагоджує контакт з батьками учнів.

КОНКРЕТИЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ІНДИВІДУАЛЬНОМУ ПЛАНІ СТУДЕНТА

Особливістю педагогічної практики в магістратурі є забезпечення поетапного формування професійних умінь як основних компонентів компетентностей у 2 та 3 семестрах, розробка і забезпечення реалізації індивідуальних освітніх траєкторій студентів-практикантів.

В індивідуальному плані як інваріантні компоненти зазначаються такі види роботи:

1. Ознайомлення з системою навчально-виховної роботи в старшій школі та основними ланками керування навчально-виховним процесом.
2. Вивчення системи навчальної та позакласної роботи з хімії і біології в старшій школі.
3. Аналіз виховного процесу на основі теоретичних знань з педагогіки та психології (врахування закономірностей розвитку особистості, психічних станів учнів, взаємовідносин у колективі, мотивів поведінки, професійних інтересів та намірів, соціальних установок особистості; відповідність змісту, методів та прийомів виховної роботи класного керівника віковим та індивідуально-психологічним особливостям учнів і т.д.).
4. Складання психолого-педагогічної характеристики учнівського колективу з метою обґрунтування тематичного плану та технології проведення уроків і виховних заходів.
5. Проведення навчальної та позакласної роботи з хімії, біології, основ здоров'я (уроки різних типів, факультативні заняття, предметні гуртки тощо) та їх психолого-педагогічний аналіз (самоаналіз, аналіз відвіданих уроків учителями, студентами).
6. Проведення виховної роботи з учнями відповідно до плану роботи класного керівника.
7. Участь у роботі шкільного методичного об'єднання вчителів хімії і біології, семінарі класних керівників, педагогічної ради школи.
8. Науково-дослідна робота (збір матеріалів за темою курсової (дипломної) роботи).
9. Розробка презентацій, виготовлення наочних посібників до проведення уроків чи позакласних занять.

Також при побудові ІОТ здобувачем вищої освіти пропонуються для виконання індивідуальні комплексні завдання.

ІНДИВІДУАЛЬНІ КОМПЛЕКСНІ ЗАВДАННЯ

Пропоновані **комплексні завдання** виступають в якості орієнтирів при побудові індивідуальних освітніх траєкторій (ІОТ) студентів-практикантів.

Вони є, з одного боку, засобом реалізації професійних компетентностей, а з іншого – дозволяють організувати етап рефлексивного осмислення актуального стану розвитку цих компетентностей. Зміст завдань ґрунтується на реальних епізодах шкільної практики і потребує застосування теоретичних знань для їх вирішення (табл. 4). Крім того, їх особливість полягає в інтеграції знань з педагогіки, психології, методики навчання хімії, методики навчання біології.

До видів цих завдань відносять: впровадження проєкту організації учнівського дослідження з теми (тема зазначається), психолого-педагогічне обґрунтування уроку, розробка індивідуальної освітньої траєкторії учня, розробка індивідуального освітнього маршруту, проєкт «Методика та технологія вивчення окремої теми (теми зазначається) в класі (клас зазначається), школі (школа зазначається)»; дослідження індивідуально-психологічних особливостей школяра для побудови програми виховних впливів; визначення рівня вихованості, ціннісних орієнтацій, громадської активності школярів класу; вивчення особливостей засвоєння учнями нової навчальної інформації; професійна самооцінка студентом-практикантом своєї особистості; дослідження професійно-педагогічних компетентностей (гностичних, комунікативних) студентів практикантів, проєктування власної освітньої та професійної діяльності (побудова програми особистісного й професійного саморозвитку).

Проєктування ІОТ передбачає включення інваріантної складової, що враховує вимоги професійного стандарту та освітньо-професійної програми, а також варіативну складову, яка забезпечує індивідуальні прагнення, інтереси та здібності студентів-практикантів. До інваріантної складової відносяться, зокрема, такі інтегровані завдання, які пропонуються для вибору студентам у ІІ семестрі:

Таблиця 4

Інтегровані завдання для студентів на період педагогічної практики

Семестр	Завдання	Компетентності
II	1. Складання тематичного плану (тема зазначається) на основі загальної моделі процесу навчання хімії та його реалізація під час педагогічної практики.	проєктувальна прогностична конструктивна
	2. Реалізація проєкту «Методика та технологія вивчення окремої теми (теми зазначається) в класі (клас зазначається), школі (школа зазначається)» *.	організаційна комунікативна прогностична оцінювально-аналітична
	3. Реалізація педагогічного проєкту з виконання учнівського дослідження з теми (тема зазначається).	організаційна комунікативна оцінювально-аналітична
	4. Дослідження пізнавальних стилів учнів задля побудування індивідуальної освітньої траєкторії учнів*.	гностична організаційна комунікативна
	5. Дослідження індивідуально-психологічних особливостей школяра для побудови програми виховних впливів.	гностична організаційна комунікативна
	6. Визначення рівня вихованості, ціннісних орієнтацій, громадської активності школярів класу.	гностична організаційна комунікативна
	7. Структурування навчального матеріалу з теми із застосуванням методу графів *.	конструктивна
	8. Складання структурного плану уроку*.	проєктувальна конструктивна
	9. Психолого-педагогічний аналіз уроку, проведеного вчителем та студентом-практикантом.	гностична прогностична організаційна
	10. Самоаналіз уроку задля встановлення ступеня досягнення поставлених цілей та реалізації розвитку компетентностей учнів; усвідомлення переваг та недоліків власної педагогічної діяльності.	рефлексивна прогностична

Семестр	Завдання	Компетентності
	11. Поелементний аналіз результатів контрольної роботи учнів з теми (тема зазначається).	гностична прогностична рефлексивна оцінювально-аналітична
	12. Розробка індивідуальної освітньої траєкторії студента в період педагогічної практики.	проєктувальна рефлексивна
	13. Розробка індивідуальної освітньої програми студента в період педагогічної практики.	проєктувальна рефлексивна
	14. Проєктування та реалізація педагогічного дискурсу під час уроків *.	дискурсивна прогностична проєктувальна конструктивна організаційна комунікативна
III	1. Розробка і реалізація в межах вивчення теми індивідуальної освітньої траєкторії учня.	проєктувальна гностична організаційна комунікативна прогностична
	2. Розробка індивідуальної освітньої програми учня в межах теми.	прогностична проєктувальна конструктивна
	3. Розробка і реалізація в межах вивчення теми індивідуального освітнього маршруту учня.	проєктувальна гностична організаційна комунікативна прогностична
	4. Самоаналіз комунікативної діяльності студента-практиканта.	гностична прогностична рефлексивна
	5. Дослідження професійно-педагогічних компетентностей (гностичних, комунікативних) студентів-практикантів та проєктування власної освітньої і професійної діяльності (побудова програми особистісного й професійного саморозвитку).	гностична рефлексивна проєктувальна прогностична

*завдання, що пропонуються на вибір студенту у II семестрі

Студенти можуть також виконувати такі індивідуальні завдання:

– вивчити і узагальнити продуктивний педагогічний досвід роботи вчителя хімії або класного керівника;

– вивчити і узагальнити досвід використання вчителем хімії інтерактивних технологій навчання;

– вивчити і узагальнити досвід проведення вчителями школи інтегрованих уроків;

вивчити і узагальнити досвід організації та проведення у школі навчальних проектів;

вивчити і узагальнити досвід вчителя хімії у підготовці учнів до олімпіад, конкурсів або у керівництві дослідженнями МАН;

– розробити проект тематичних батьківських зборів.

ЕТАПИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика у 2 та 3 семестрах включає такі етапи: підготовчий, основний, підсумковий.

І. Підготовчий етап

Вивчення та аналіз навчальних програм і підручників з хімії для учнів Х – ХІ класів, посібників для факультативних занять.

Виконання студентами контрольної роботи з хімії в обсязі навчальних програм шкільного курсу Х і ХІ класів.

Розподіл студентів за ЗЗСО. Вибір класів для проведення навчально-виховної роботи під час педагогічної практики, знайомство з календарними планами вчителів та класних керівників.

Попереднє відвідування студентами уроків хімії та біології.

Складання тематичних планів з хімії (Х, ХІ класи), конспектів та структурних планів уроків, факультативних або гурткових занять.

Розробка, погодження індивідуальних планів роботи студентів-практикантів, що включають такі розділи: навчальна робота з хімії і біології, позакласна робота з хімії і біології, позакласна виховна робота з учнями, науково–дослідна робота студента (групові та індивідуальні творчі завдання).

Допуск студента до педагогічної практики (здійснюється на основі рішення комісії, до складу якої входить представник адміністрації школи, методист ЗВО, учителі хімії та біології). (Додаток 1)

Студенти допускаються до педагогічної практики за умов:

– позитивних результатів виконання контрольних робіт (за навчальними програмами для Х і ХІ класів);

– наявності тематичного плану та робочих планів уроків, передбачених педагогічною практикою (з урахуванням підготовки та рівня розвитку учнів), проведеного пробного уроку.

Індивідуальні плани студентів-практикантів затверджуються на засіданні методистів ЗВО, учителів хімії і біології та представника адміністрації школи.

ІІ. Основний етап

Підготовка, проведення, самоаналіз та аналіз уроків хімії і біології вчителем. Внесення корективів до методики проведення уроків. Підготовка і проведення контрольних робіт, поелементний аналіз знань і умінь учнів.

Самостійна розробка системи уроків з інших тем, що не розглядалися під час допуску до педагогічної практики.

Систематичне проведення кожним студентом уроків в X (XI) класі з обов'язковим тематичним оцінюванням, контрольною роботою та її аналізом, а також уроків за однією з тем в іншому класі (за вибором).

Розробка презентацій, дидактичного матеріалу та різноманітних засобів наочності, їх використання на уроках хімії та біології.

Підготовка, проведення студентами-практикантами різних видів хімічного експерименту, аналіз сформованості практичних умінь та навичок учнів за умови очного навчання. Складання відеотеки демонстраційних та лабораторних дослідів та визначення оптимальних психолого-дидактичних умов їх використання за умов дистанційного навчання.

Проведення позакласної роботи з хімії та біології (предметні тижні, конференції, олімпіади, конкурси тощо).

Розробка та проведення системи виховних заходів з учнями старших класів (згідно з планом роботи студента-практиканта як класного керівника).

Виконання студентами групових та індивідуальних творчих завдань, курсових робіт, здійснення педагогічних експериментів (зазначаються у відповідних розділах індивідуальних планів роботи студентів).

ІІІ. Підсумковий

Аналіз і узагальнення студентом результатів виробничої (педагогічної) практики.

Завершення роботи над науково-методичною проблемою (методичний проект або курсова робота) та її літературне оформлення.

Оформлення звітної документації згідно з вимогами на IV курсі.

Оцінка з педагогічної практики виставляється за результатами захисту педагогічної практики при складанні диференційованого заліку.

Після закінчення педагогічної практики студенти подають груповим методистам зі спеціальності, педагогіки та психології таку документацію (у триденний термін).

З виховної роботи

1) план виховної роботи в класі на семестр з особистими доповненнями студента-практиканта;
2) план-конспект виховного заходу;
3) психолого-педагогічне обґрунтування виховного заходу, проведеного студентом-практикантом.

З психології

1) психолого-педагогічна характеристика учнівського колективу;
2) розробка і реалізація ІОТ учня;
3) психологічне обґрунтування технології проведення різних типів уроку (з урахуванням рівнів пізнавальної діяльності учнів, сформованості інтересу учнів до предмету).

З методики навчання біології

1) розгорнуті поурочні плани-конспекти з висновками вчителя біології;
2) результати виконання учнями контрольної чи самостійної роботи;
3) презентації, дидактичні матеріали, що використовувалися на уроках.

З методики навчання хімії

1) оформлений щоденник педагогічної практики (виконання індивідуального плану, звіт за педагогічну практику);
2) характеристика студента-практиканта, підписана вчителями хімії, біології, класним керівником та завірена директором школи;
3) тематичні плани (не менше двох);
4) розгорнуті конспекти уроків(за весь період педагогічної практики) з самоаналізом та аналізом уроків учителем та студентами-практикантами);
5) структурні плани уроків з однієї теми;
6) результати тематичного оцінювання; контрольна (самостійна) робота з поелементним аналізом знань і вмінь.

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

Підсумки практики проводяться після кожної сесії практики.

Після закінчення практики в триденний термін студенти звітують про виконання програми та індивідуальних завдань. Форма звітності студента з педпрактики – письмовий звіт за усталеним зразком, наведеним у щоденнику педагогічної практики. Він подається на рецензування методистам з відповідного виду діяльності.

У папці з методики навчання хімії, яка подається фаховій комісії заздалегідь до захисту педагогічної практики, повинна бути така документація і матеріали:

1. Щоденник педагогічної практики зі звітом про виконану роботу студентом-практикантом.
2. Характеристика студента-практиканта, підписана вчителями хімії, біології, класним керівником та завірена директором школи.
3. Обґрунтування технології проведення одного уроку хімії з урахуванням психолого-педагогічних особливостей учнів класу.
4. Тематичний план вивчення однієї теми.
5. Конспекти та структурні плани уроків з даної теми.
6. Поелементний аналіз результатів виконання учнями завдань контрольної чи самостійної роботи. Аналіз типових помилок учнів, їх можливих причин; пропозиції студента-практиканта щодо вдосконалення методики проведених уроків хімії (у письмовій формі).

Презентації, наочні посібники, дидактичні матеріали, що використовувалися на педагогічній практиці, демонструються при складанні заліку.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Захист педагогічної практики проводять на засіданні фахової комісії, членами якої є методисти фахових кафедр, факультетські / університетські керівники. На засідання комісії можуть бути запрошені вчителі хімії, біології ЗЗСО.

На захисті практики студенти-практиканти:

– звітують про проведену роботу;

– розповідають про організацію навчально-виховного процесу в закладах освіти;

– демонструють власні дидактичні розробки, що використовувалися під час практики;

– висловлюють думки щодо методичної підготовки до роботи в школах різних типів;

– вказують на труднощі, що виникали під час проходження практики;

– висловлюють пропозиції щодо поліпшення методів і способів організації практики.

План доповіді студента на захисті педагогічної практики (методика навчання хімії) (*до 15 хвилин*)

1. Психолого-педагогічна характеристика учнів класу (з урахуванням рівнів пізнавальної діяльності учнів, сформованості інтересу учнів до предмету).
2. Особливості тематичного планування з урахуванням психолого-педагогічної характеристики учнів класу.
3. Аналіз результатів виконання учнями контрольної чи підсумкової самостійної роботи (типові помилки учнів, їх можливі причини).
4. Пропозиції щодо вдосконалення методики вивчення теми.
5. Обґрунтування технології проведення уроку з даної теми (тема уроку визначається комісією під час складання заліку).
6. Інші індивідуальні завдання.

Підсумки педагогічної практики підбиваються на звітній конференції, яка проводиться не пізніше як через тиждень після закінчення практики. На конференції студенти виступають з короткими доповідями за результатами своєї діяльності в ЗЗСО.

За результатами практики студентам виставляються оцінки: «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно» та відповідні бали згідно шкали оцінювання, прийнятою в університеті.

Отримані студентом підсумкові бали є сумою балів за такими видами робіт:

навчальна робота з хімії	35;
навчальна робота з біології	35;
виховна робота	15;
завдання з психології	15;

Оцінювання практики здійснюється керівниками практики за такими загальними критеріями:

Оцінка А («відмінно») виставляється студенту, який поставився до практики сумлінно. Виконав на високому професійно-педагогічному рівні весь обсяг навчальної, виховної роботи, передбаченої програмою з педпрактики. Виявив самостійність та творчість у виконанні завдань. Уміло аналізував і проектував способи своєї діяльності, обґрунтовуючи їх теоретично, та свідомо вирішував педагогічні завдання. Якісно підготував звітну документацію.

Оцінку В, С («добре») отримує студент, який виявив інтерес до педагогічної діяльності. Виконав на належному професійно-педагогічному рівні весь обсяг навчальної та виховної роботи, передбаченої програмою з педпрактики. Теоретично осмислював свою діяльність, уміло застосовував отримані у закладі вищої освіти знання під час вирішення типових педагогічних завдань. Якісно підготував звітну документацію.

На оцінку D, E («задовільно») студент повинен виявити інтерес до педагогічної діяльності, виконати на достатньому професійно-педагогічному рівні увесь обсяг навчальної та виховної роботи, передбаченої програмою з педпрактики; ілюструвати теоретичні положення фактами з шкільної практики, якісно оформити звітну документацію.

Оцінку F («незадовільно») отримує студент у якого відсутня системність у роботі. Виконано на низькому професійно-педагогічному рівні навчальну та виховну роботи, передбачені програмами з педпрактики. Допускалися помилки у викладанні фахового навчального предмета, методиці проведення навчальних занять та позакласної роботи. Виконувалась діяльність без достатнього теоретичного усвідомлення, копіюючи вчителя (методиста, студента). Допущені помилки у звітній документації.

При підсумковому оцінюванні враховуються і добросовісність виконання студентами-практикантами доручень учителів та методистів, участь в оформленні кабінету, виготовленні наочних посібників, дидактичних матеріалів тощо, а також рівень сформованості вмінь, якими повинні оволодіти студенти за період педагогічної практики.

Студент, що не виконав програму педагогічної практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на педагогічну практику вдруге в період канікул або відраховується з навчального закладу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
83-89	**B**	добре	
75-82	**C**		
68-74	**D**	задовільно	
60-67	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Білоус О. В., Самойленко П. В. Проєктування індивідуальної освітньої траєкторії студента у ході педагогічної практики. *Актуальні питання природничо-математичної освіти:* Збірник наукових праць. 2020. №1(15). С. 83-91.

2. Білоус О. В., Самойленко П. В. Особливості педагогічної практики майбутніх учителів природничих дисциплін на другому (магістерському) рівні вищої освіти. *Актуальні питання природничо-математичної освіти:* Збірник наукових праць. 2020. №2(16). С. 110-120.

3. Білоус О. В., Самойленко П. В. Освітньо-професійне середовище педагогічної практики як умова набуття професіоналізму майбутніми вчителями природничих дисциплін. *Український педагогічний журнал.* 2021. №2. С. 61-71.

4. Формування професійних умінь майбутнього вчителя в процесі педагогічної практики: Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики на II – V курсах спеціальностей «хімія і біологія», «біологія і хімія» / Самойленко П. В., Білоус О. В., Шевченко М. І., Сидоренко Н. Б. Чернігів: Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2002. 47 с.

5. Самойленко П. В., Білоус О. В. Засоби діагностики якості психолого-педагогічної підготовки магістрів природничих наук (хімія) в педагогічному університеті: навч. посіб. К.: Видавничий дім «Слово», 2013. 232 с.

6. Методика навчання хімії: навчально-методичний комплект: навчально-методичний посібник/ Авт.-укладач Самойленко П. В. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 320 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Беликов А. А. Эксперимент на уроках химии. Київ: Рад. шк., 1988. 150 с.
2. Блажко О. А. Методика навчання хімії у старшій профільній школі: курс лекцій. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2014. 163 с.
3. Блажко О. А. Підготовка майбутніх учителів до профільного навчання хімії учнів загальноосвітніх закладів: теоретико-методичні засади: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2018. 327 с.
4. Буринська Н. М. Методика викладання хімії / Теоретичні основи. Київ: Вища шк.,1987. 225 с.
5. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
7. Гузик Н. П. Дидактический материал по химии для 10 класса (по лекционно-семинарской системе). Київ: Рад. шк., 1984. 112 с.
8. Держаний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. [Електр. ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1392-2011-%D0%BF#n9
9. Закон України про повну загальну середню освіту. [Електр. ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/463-20
10. Кузнецова Н. Е. Формирование систем понятий при обучении химии. Москва: Просвещение, 1989. 144 с.
11. Методика викладання шкільного курсу хімії / Н. М. Буринська, Л. П. Величко, Л. А. Липова та ін. ; За ред. Н. М. Буринської. Київ: Освіта, 1991. 350 с.
12. Методика преподавания химии / Под ред. Н. Е. Кузнецовой. Москва: Просвещение, 1984. 415 с.
13. Методика розв'язування розрахункових задач з хімії : навчальний посібник / І. М. Курмакова, П. В. Самойленко, О. С. Бондар, С. В. Грузнова. Чернігів : НУЧК, 2018. 165 с.
14. Морозов С. М. Методы психологического исследования личности учащегося. Киев: УМК ВО, 1992. 88 с.

15. Навчальні програми 10-11 класів. [Електр. ресурс]. URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv

16. Наказ МОН № 1222 від 21.08.2013 р. «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти». [Електр. ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13/stru

17. Наказ МОН № 93 від 08.04.1993 р. «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України». [Електр. ресурс]. URL: https://zakon.rada. gov.ua/ laws/show/z0035-93

18. Общая методика обучения химии: Содержание и методы обучения/ Под ред. Л. А. Цветкова. Москва: Просвещение, 1981. 221 с.

19. Педагогічна майстерність учителя : навчальний посібник / За ред. проф. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Вид. 2-е, випр. і доп. Харків : «ОВС», 2006. 224 с.

20. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих пед. навч. закладів. / І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. 349 с.

21. Перетятько В. В. Методичні рекомендації до проходження виробничої педагогічної практики для здобувачів ступенів вищої освіти бакалавра і магістра спеціальності «Хімія» освітньо-професійної програми «Хімія». Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 85 с.

22. Розробки з хімії. [Електр. ресурс]. URL: https://naurok .com.ua/ biblioteka/himiya

23. Сайт Всеосвіта. [Електр. ресурс]. URL: https://vseosvita.ua/

24. Сайт Освіта. [Електр. ресурс]. URL: https://ru.osvita.ua/

25. Староста В. І., Сомов В. М., Кормош Ж. О., Химинець О. В. Педагогічна практика з хімії у середніх та вищих навчальних закладах: навч.-метод. посіб. / Волинський національний ун-т ім. Лесі Українки. Вид. 2-ге, доп. Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського національного ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. 196 с.

26. Твердохліб Т. С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи : навч.-метод. посіб. ; за заг. ред. В. І. Лозової. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. 156 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zag_pedagog/OPM_nav_metod_posib nik_20_03_20.pdf

27. Фурман А. В. Психодіагностика інтелекту в системі диференціації навчання : Кн. для вчителя. Київ: Освіта, 1993. 224 с.

28. Хитрич М. В., Шматкова Н. В. Педагогічна практика з хімії в закладах загальної середньої освіти: методичні вказівки. Одеса: Удача, 2020. 50 с.

29. Цветков Л. А. Преподавание органической химии в средней школе. Москва: Просвещение, 1988. 240 с.

30. Чернобельская Г. М. Основы методики обучения химии. Москва: Просвещение,1987. 56 с.

31. Шаповалов А. І. Методика розв'язування задач з хімії. Київ: Рад. шк., 1989. 87 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Допуск до педагогічної практики в ЗЗСО _____

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____групи природничо-математичного факультету

		Оцінка	Підпис вчителя
1	Психолого-педагогічна характеристика класу		
2	Тематичний план		
3	Варіант контрольної роботи. Розв'язки завдань КР. Елементи знань та вмінь згідно з КР		
4	План-конспект пробного уроку. Проведення пробного уроку		
5	Загальнохімічна підготовка		
	Підсумкова оцінка		

Загальний висновок вчителя хімії:

_____
_____
_____

Індивідуальний план

ХІМІЯ

№ уроку	Тема уроку	Дата проведення	Час проведення	Оцінка за конспект уроку	Оцінка за проведення уроку	Підпис вчителя
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						

Затверджую:

_____/_____/
Прізвище вчителя хімії *Підпис*

_____
Дата

Затверджую:

_____/_____/
Прізвище методиста хімії *Підпис*

_____
Дата

Додаток 2

ЗРАЗКИ ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

(див. Методика навчання хімії: навч-метод комплект: навчальний посібник / Авт.-укладач Самойленко П.В. Чернігв: Десна Поліграф, 2020 р. 320 с.)

1. **Орієнтована схема психолого-педагогічної характеристики класу (передує складанню тематичного плану) с. 224.**

2. **Тематичний план на основі загальної моделі процесу навчання хімії**:
   2.1. Загальна модель процесу навчання хімії **с. 15.**
   2.2. Цілі вивчення теми (структура освітніх, виховних, розвивальних цілей) **с. 19-22.**
   Приклад формулювання цілей (Тема: Початкові хімічні поняття 8 клас, програма 1990 р.) **с. 225-226.**
   2.3. Контрольна робота з теми **с. 226.**
   2.4. Елементи знань і вмінь контрольної роботи **с. 227.**
   2.5. План теми (містить 16 колонок) **с. 228-230.**
   Очікувані результати формуються згідно з вимогами програми з хімії 2017 р.

3. **Складання конспектів уроків з хімії:**
   3.1. Структура уроку, типи та етапи уроків хімії **с. 59-60; 62-64.**
   3.2. Формулювання цілей уроку хімії (орієнтовно) **с. 60-62.**
   3.3. Складання конспекту уроку (зразок) **с. 235-239.**
   3.4. Структурний план уроку (зразок) **с. 245-248.**

4. **Схема методичного аналізу уроку хімії (І типу) с. 240-242.**

5. **Орієнтовна схема методичного проєкту (передбачається реалізація під час педагогічної практики) с. 295-297.**

Додаток 3

СХЕМА САМОАНАЛІЗУ УРОКУ

1. Чи відповідає урок навчальній програмі з предмету?
2. Чи правильно були визначені і досягнуті на уроці освітні, виховні, розвивальні цілі?
3. Чи відповідав зміст уроку його завданням?
4. Що було найсуттєвішим на уроці? Чи акцентувалася на ньому увага учнів? Як здійснювалася мотивація навчальної діяльності учнів?
5. Чи вдалою була структура уроку?
6. Чи вдалим був вибір форм навчання? Які і чому вони домінували?
7. Чи вдалим був вибір методів навчання? Як активізувалася пізнавальна діяльність учнів?
8. Чи об'єктивно і аргументовано було здійснено оцінювання роботи учнів?
9. Чи проводилася індивідуальна робота, використовувалися диференційовані завдання?
10. Чи правильно було визначено зміст і обсяг домашнього завдання? Чи здійснено інструктаж щодо його виконання?
11. Що було позитивним на уроці? Які були виявлені недоліки?

Додаток 4

ГРАФІК ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДПРАКТИКИ

1 тиждень

Понеділок. Настановча конференція. Прибуття до бази педпрактики. Оформлення допуску та індивідуального плану педпрактики (Додаток 1). Складання тематичного плану на основі загальної моделі процесу навчання хімії, методичного проєкту, конспектів та структурних планів уроків хімії та методичного аналізу уроку (Додаток 2). Схема самоаналізу уроку (Додаток 3).

Вівторок. Закріплення студента-практиканта за класом (класами). Попереднє узгодження термінів проведення уроків, виховних заходів. Відвідування уроків у класі, закріпленому за студентом-практикантом. Аналіз уроку(ків) вчителя хімії.

Середа. Відвідування уроків у закріпленому класі. Попереднє складання психолого-педагогічної характеристики класу.

Четвер. Проведення пробних уроків. Узгодження індивідуального плану роботи студента-практиканта з учителями-предметниками, класним керівником.

П'ятниця. Узгодження тематичного плану та розгорнутого плану проекту, втілення якого передбачається під час педпрактики.

Затвердження індивідуального плану, тематичного плану, конспектів уроків вчителем хімії, керівником ЗЗСО.

Конференція в Zoom з питань педагогічної практики (допуск до педпрактики, затвердження індивідуального плану студента-практиканта методистами та керівниками педагогічної практики).

На першому тижні педпрактики необхідно надати методистам наступну інформацію:

1. Розклад уроків (хімії, біології).
2. Дати та час проведення уроків.
3. Посилання, за якими заходити на уроки (за умов дистанційного навчання).
4. Прізвище вчителя та клас, в якому проводитимуться уроки та позакласні виховні заходи.

2 тиждень

Понеділок – П'ятниця. Проведення уроків, самоаналіз уроків. Відвідування уроків вчителя хімії та студентів-практикантів. Складання аналізу відвіданих уроків.

Узгодження тем курсових робіт, складання розгорнутих планів курсових робіт.

На весь час педпрактики необхідно за один робочий день до запланованого уроку:

1. Узгодити з вчителем конспект проведення уроку (будь-яким зручним способом: телефоном, вайбером, телеграмом і т.п. або при особистій зустрічі).
2. Після узгодження з вчителем одразу (за день до уроку) надіслати конспект уроку на вайбер/телеграм методисту.

3 тиждень

Понеділок – П'ятниця. Проведення уроків хімії, їх самоаналіз. Реалізація розроблених проектів в освітньому процесі. Виконання індивідуальних завдань педпрактики.

4 тиждень

Понеділок – П'ятниця. Проведення уроків, їх самоаналіз. Відвідування уроків хімії в інших класах. Вивчення продуктивного педагогічного досвіду роботи вчителя хімії. Підготовка, проведення самостійних робіт контролюючого характеру.

П'ятниця. Рубіжний контроль результатів педпрактики студента-практиканта керівником педпрактики (облік проведених уроків, конспекти проведених уроків та їх самоаналіз).

5 тиждень

Понеділок – П'ятниця. Проведення уроків та позакласних заходів з хімії. Самоаналіз проведених уроків. Підготовка та здійснення тематичного оцінювання.

6 тиждень

Понеділок – П'ятниця. Аналіз контрольних, підсумкових самостійних робіт. Поелементний аналіз знань та умінь учнів з хімії. Коригування знань та умінь учнів з хімії за результатами контрольної роботи. Оформлення звіту з педпрактики.

Здача звітної документації з психології, педагогіки, методик навчання біології та хімії методистам.

Захист педагогічної практики відбуватиметься згідно з графіком, визначеним деканатом.

Навчально-методичне видання

САМОЙЛЕНКО
Павло Васильович

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ (МАГІСТРАТУРА) СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ХІМІЯ)» В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Технічний редактор ***О. Клімова***
Комп'ютерна верстка
та макетування ***О. Клімова***

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.

Підписано до друку 09.05.2023 р. Формат 60 х 84 1/16.
Ум. друк. арк. 2,56. Обл.-вид. арк. 1,53.
Наклад 50 прим. Зам. № 034.
Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т. Г. Шевченка,
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53,
тел. 941-102.
nuchk.tipograf@gmail.com